

3. Руденко Ю. Патріотичне виховання учнів // Освіта. – 2001. – № 45-46. – С.10-15.
4. Ступак Б. Національна школа: витоки, становлення. – Ів.-Фр.: Прикарпатський університет, 1992. – 192 с.
5. Радул. О. Історія педагогіки України 10-18 століть: Персоналії. – К.: Вид-во Соломії Павличко „Основи”, 2005. – 238 с.
6. Скоровода Г. Твори: В 2 т. – К.: АНУРСР, 1966. – Т. 2. – 128 с.
7. Побірченко Н.С. Питання національної освіти та виховання в діяльності українських Громад (др. пол. 19 - поч. 20 ст.): Монографія. – К.: Наук. світ, 2002. – 331 с.
8. Бенца О.І. Громадянське виховання сучасної молоді в спадщині діячів освіти Закарпаття (1919-1939 рр.). – Дрогобич: Коло, 2004. – 232 с.
9. Волошин А.І. Вибрані твори / Упор. О.В. Мишанича. – Ужгород: Закарпаття, 2002. – 528 с.
10. Кучинська І. Педагогічні погляди на громадянське виховання видатних українських діячів // Українська література в загальноосвітній школі. – 2005. – №11. – С. 42-43.
11. Монозон Э.И. Становление и развитие советской педагогики, 1917-1987: Кн. для учителя. – М.: Просвещение, 1987. – 224 с.
12. Макаренко А.С. О воспитании. – М.: Политиздат, 1990. – 415 с.
13. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5 т. – К.: Радянська школа, 1976. – Т. 3. – 671 с.
14. Ващенко Г. Хвороби в галузі національної пам'яті. – К.: Школяр, 2003. – 78 с.
15. Полонский В.М. Словарь по образованию и педагогике. – М.: Высш. шк., 2004. – 512 с.

УДК 372.8.821.162. 2 : 391

ОЗНАЙОМЛЕННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ІЗ ЗВИЧАЄВИМ ОДЯГОМ УКРАЇНЦІВ НА УРОКАХ УКРАЇНОЗНАВСТВА (НА МАТЕРІАЛІ ПОВІСТІ І. НЕЧУЯ-ЛЕВИЦЬКОГО “БУРЛАЧКА”)

Ковпик С.І., к. філол. н., доцент

Криворізький державний педагогічний університет

У статті розглядаються особливості використання звичаєвого одягу українців під час вивчення повісті І. Нечуя-Левицького “Бурлачка” на уроках українознавства. Особлива увага звертається на роль звичаєвого одягу в розкритті характеру та поведінки персонажів повісті.

Ключові слова: звичаєвий одяг, характер, українознавство.

Ковпик С.И. ОЗНАКОМЛЕНИЕ УЧНИКОВ СТАРШИХ КЛАССОВ С ТРАДИЦИОННОЙ ОДЕЖДОЙ УКРАИНЦЕВ НА УРОКАХ УКРАИНОВЕДЕНИЯ (НА МАТЕРИАЛЕ ПОВЕСТИ И. НЕЧУЯ-ЛЕВИЦКОГО «БУРЛАЧКА») / Криворожский государственный педагогический университет, Украина.

В статье рассматриваются особенности использования одежды украинцев во время изучения на уроках украиноведения повести И. Нечуя-Левицкого «Бурлачка». Особого внимания заслуживает роль одежды в раскрытии характера персонажей повести.

Ключевые слова: обычай, характер, украиноведение.

Kovpik S.I. FAMILIARISING SENIOR PUPILS WITH UKRAINIAN TRADITIONAL CLOTHES AT THE LESSONS OF UKRAINE'S STUDIES (ON THE UKRAINIAN NOVEL "BURLACHKA" BY I. NECHUY-LEVYTSKY) / Kryvyi Rig Pedagogical University, Ukraine.

In the article it's observed peculiarities of using Ukrainian clothes at the lessons of Ukraine's Studies while studying the novel "Burlachka" by I. Nechuy-Levytsky. Special attention is focused on the role of clothes in revealing the characters' behaviour.

Key words: custom, character, Ukraine's Studies.

Український народний костюм є важливою складовою частиною духовної та матеріальної культури народу. Особливості національного костюму свого часу досліджували: Я. Кожолянко [2], К. Матейко [6], Н. Никончук [7], Т. Ніколаєва [9], Г. Стельмашук [11] та інші.

Особливу увагу дослідники приділяли функціям одягу, процесам формування українського костюму. Автор розділу "Українське національне вбрання" посібника "Українська народознавство" Г. Стельмашук звернув увагу ще й на "...національну функцію одягу, яка вказує на тривалий історичний процес формування вбрання і те, що є спільним у традиційних строях народу на всіх територіях України" [11, 467].

В українській літературі костюм виступає виразником соціальної та індивідуальної характеристики персонажа, його віку, статі, естетичного смаку. Тому учні під час ознайомлення з творами української літератури можуть глибше зрозуміти духовність своїх пращурів, систему їхніх естетичних смаків і уподобань, глибше зрозуміти соціокультурні процеси, що відбувалися в Україні в різні історичні часи.

Вирішити таке педагогічне завдання можливо на уроках українознавства в ході самостійної роботи учнів з пошуку творів українських письменників, у яких одяг персонажів є засобом яскравого вираження їхнього характеру, традицій та звичаїв. У шкільній практиці такі розвідки учнів стають змістом повідомлень або рефератів. Проте викладачі не завжди готові допомогти учням у вирішенні означеної проблеми. Тому метою статті стала систематизація інформації про особливості національного українського костюму з посиланням на твори української літератури, у яких опису одягу надається особливе значення.

У XIX ст. на всіх теренах України збереглося і традиційне вбрання, і те, яке було сформоване в ансамблевий комплекс – стрій. Такі ансамблі в українців вибудовувалися за єдиним принципом пошарового накладання убрання (натільне, поясне, плечове, верхнє, прикраси, головний убір). Матеріал, із якого виготовляли такий костюм, – це переважно натуральна сировина. Більше того, діють єдині морально-етичні норми побутування народного строю, за якими розрізняють убрання буденне, святкове, обрядове. Народний стрій, на думку С. Павлюка, "...народний стрій піднімав людей над буднями, єднав їх, надихав любов'ю до рідної країни" [11, 493]. Та попри всі спільні риси, в окремих місцевостях помітні й свої характерні особливості строю, що вирізняють його серед інших.

Дослідники українського народного костюму С. Павлюк, О. Вісіна, зіставляючи певні компоненти одягу, його спосіб ношення, окремі деталі, виявили варіанти вбрання, що спостерігаються в окремих місцевостях України. Усе це дало їм підстави виділити характерні народні ансамблі Наддніпрянщини, Слобожанщини, Причорномор'я, Полісся, Волині, Поділля, Північної Буковини, Покуття, Закарпаття.

Так, для Наддніпрянщини характерним для чоловічого ансамблю було те, що сорочка вишита була білими нитками на манишці і внизу рукава, свита (верхній одяг) обшита кольоровою тканиною. У негоду на свиту чи кожух одягали кирею із домотканого полотна.

Жіночий ансамбль складався із сорочки, плахти, запаски, корсетки, юпки, свити, кожуха, кожушанки, хустки, чобіт та прикрас. Найхарактерніші етнографічні риси в жіночому вбранні Наддніпрянщини виявляються в способах ношення й оздоблення складових частин.

А сорочку найчастіше вишивали білими нитками (Полтавщина та Чернігівщина). На місці з'єднання рукавів з уставками рукав збирали в складочки-пухлики.

Так, С. Павлюк наголошує на тому, що *“...тільки в Наддніпрянщині жінки носили поясне вбрання – плахту. Саме звідси вона поширилась на Слобожанщину і Причорномор'я...”* [11, 494]. Плахти виготовляли багатоколярні, клічасті. Особливо емоційної виразності надавала строю корсетка. Саме вона, на думку О. Вісіної, *“...виступала кольоровим акцентом”* [1, 231]. Цей народний костюм представлений у творах І. Нечуя-Левицького, Панаса Мирного.

Верхній одяг із саморобного сукна – юпка також характерний тільки для Наддніпрянщини. Зелені, сині, червоні юпки оздоблювалися по всій площині червоними, синіми пасмами вовни – “перчиками”. Зимою жінки обов'язково носили кожух, переважно його наявність вказувала на соціальний стан людини, адже кожухи могли собі дозволити лише заможні селяни.

Стрій **Слобожанщини** має дуже багато спільних рис із одягом Наддніпрянщини. Виняток становлять лише деякі деталі жіночого ансамблю. Так, жінки Слобожанщини ХІХ століття носили парчеві або сатинові корсетки до “дев'яти вусів”. Жіночий костюмний комплекс Слобожанщини характеризується жовто-червоними кольорами з широким застосуванням парчевих тканин (див. Додаток А).

На території **Причорномор'я та Приазов'я** чоловіки носили вишиті сорочки з розрізом посередині грудей, сорочку-чумачку. У степовій частині цього регіону були дуже поширені шкіряні штани (“ірхи”), які не мали зовнішніх бокових швів і дуже нагадували вбрання скіфів. Улюбленим верхнім вбранням були чумачки – із синього тонкого фабричного сукна з відрізаною спинкою і складками на ній.

Найхарактернішою особливістю жіночого костюму була “баска” – кофта з довгими рукавами, котра прилягала до стану. Верхнім одягом служили бурнуси та кожухи. Бурнуси шили із тонкого сукна або тканини. Взимку носили прямоспинний кожух, який інколи покривали синім сукном.

На думку К. Матейко, саме народний костюм Українського Причорномор'я та Приазов'я ХІХ ст. одним із перших став втрачати традиційний характер.

На території **Полісся** чоловічий народний костюм приваблював своєю суворістю. У ньому відсутня багатоколірність. Так, верхній одяг підперезували шкіряними або вовняними поясами, переважно червоними. Молоді чоловіки тут носили зелені пояси, а старші чоловіки – чорні та білі.

Жіночий поліський стрій мав характерну ознаку, яка полягала в тому, що вбрання було полотняне. Особливо поширеними були тут плахти. Також кожухи в молодих дівчат мали бути вишиті кольоровими нитками: червоними та білими.

На Волині чоловічий та жіночі ансамблі (Леся Українка “Лісова пісня”, “Бояриня”) мають багато спільних рис із Поліссям.

А ось на **Поділлі** чоловічі сорочки майоріли вишивкою на комірі, манжетах. Чоловічі до талії кошушки оздоблювали аплікаціями зі шкіри. Отже, для чоловічого строю Поділля XIX ст. було характерне використання насиченої кольорової гами.

Жіночий подільський стрій включав обов'язкову спідницю-обгортку чорного кольору. Заміжні жінки носили очіпки, які мали форму берета.

В одязі **Покуття** переважав червоно-вишневий колір. Одяг цього регіону мав дуже багато спільного з одягом Поділля. Найхарактернішою особливістю чоловічого строю цього регіону було те, що поширеними були безрукавки, які оздоблювали аплікацією із шкіри вздовж піл. Тільки в цьому регіоні жіночі сорочки гафрували. А такий головний убір, як намітка, надзвичайно багато прикрашали вишивкою. Жінки носили величезну кількість шийних прикрас, а молоді дівчата пишно прикрашали зачіски, доповнюючи їх штучними косами-валиками з червоної пряжі, укладеними на голові вінкоподібно.

Гуцульський стрій XIX ст. відзначався широким застосуванням одягу із шкіри. Серед чоловічого вбрання особливо вирізнялися суконні червоні штани (“гачі”), які на бокових швах вишивали.

Гуцульський жіночий ансамбль дуже барвистий. Гуцулки особливо полюбили ковтки (сережки), а також персні. Заможні гуцулки носили також браслети із мідного ланцюжка або плетені із різнокольорової вовни. Жіночі чоботи особливо мали бути прикрашені вишивкою. Дівчата коси викладали вінкоподібно і прикрашали їх блискучими гудзиками. А жінки покривали голови червоними хустками, збоку до них прикріплювали штучні квіти-чічки.

Закарпаття – один із багатонаціональних регіонів України. Для чоловічого строю характерним було: високі шкіряні пояси, гуні (зимовий одяг), а точніше, вивернутий кожух. Для жіночого вбрання було характерним: сорочки короткі із розрізами збоку, яскраві головні убори прикрашені бісером, а широку бісерну стрічку обов'язково носили на шиї (В. Стефанік “Камінний хрест”).

Отже, український національний костюм мав велику кількість варіантів. Український народний стрій був багатощаровим, мав пишні форми. Кожна частина костюму ніби нашаровувалась, а тому, відповідно, існували такі силуети: дзвінкоподібний, прямий, трапецієподібний. Основним критерієм народного ідеалу в одязі були доцільність та краса, а також щедрість.

Оздоблення народного строю відзначалося і багатством регіональних різновидів, і різними орнаментами, мотивами, різноманітністю технік (гаптування, вишивання, які на Україні налічували понад сто способів, аплікація, мережка та інші).

Відповідно до таких функцій одягу, як соціальна та вікова, він значно різнився. Так, для молодих хлопців та дівчат різних регіонів України XIX ст. в одязі переважали яскраві кольори, одяг щедро декорувався. Наявність свити та кожуха також вказувала на соціальне положення людини.

У виготовленні одягу українці XIX ст. дотримувались крім морально-етичних норм побутування, ще й гігієнічних. Адже нижній одяг шили переважно із тонких тканин, а для верхнього використовували більш грубі. Хоча саме ця особливість у пошитті одягу теж диференціювала його за соціальною приналежністю.

Повість “Бурлачка” І. Нечуй-Левицький присвятив становищу селянства після кріпацтва. Учителю повинен звернути увагу учнів не те, що даючи характеристику персонажам твору, письменник постійно звертає увагу на одяг або окремі елементи костюма персонажа. Особливу роль відіграє ставлення до одягу героїні повісті – бурлачки Василини. Саме через це автор повісті розкриває або наголошує на

визначальних рисах її поведінки, характеру. Учні самостійно повинні відшукати ті місця в повісті, у яких змальовується одяг Василини та її ставлення до нього.

На початку повісті І. Нечуй-Левицький вказує на місце, де відбуваються події твору: *“Од самого берега Росі, на південь, де Канівський повіт межується з Звенигородським... стоїть маленьке село Комарівка”* [8, 6]. Тобто події відбуваються на Наддніпрянщині, де народний костюм мав різноманітні способи оздоблення вишивкою, мережкою, строчкою. А також жіночий стрій вирізнявся з-поміж інших регіонів багатством шийних прикрас: намисто, дукачі, коралі, гранати та інші.

Характерною особливістю вбрання Наддніпрянщини було те, що одночасно носили парчеву запаску та парчевий очіпок, або вишитий очіпок та вишиту запаску, що надавало костюму цілісності. Саме в цьому регіоні були поширені баєві спідниці, що прикрашались вовняними китицями (“перчиками”).

Особливою популярністю серед верхнього одягу користувався в жінок кожух. Більше того, наявність кожуха вказувала ще й на соціальне положення дівчини, адже тільки заможні селянки могли мати кожухи.

Отже, народний стрій Наддніпрянщини відзначався вишуканістю, вказував на соціальний стан його носіїв.

На початку повісті письменник, даючи портретну характеристику героїні повісті Василині Паляник, звертає увагу на те, що *“... на тонкій шії дівчини чорнів шнурок з дукачем та червоною дрібненьке добре намисто”* [8, 8]. І. Нечуй-Левицький недаремно із усього вбрання дівчини особливу увагу приділив опису шийних прикрас, адже в багатодітній селянській родині Паляників батьки змогли придбати старшій дочці хоч і дрібненьке, але “добре” намисто.

Та дівчині виявляється цих прикрас було замало. Вона їде працювати на буряки до пана, аби заробити грошей на намисто. Особливо у Василини *“розбіглися очі”* в канцелярії посесора Станіслава Ястшембського, де були розкладені різноманітні тканини: *“Вона ще зроду не мала ні одної спідниці та юбки з таких чудових матерій. Вона не знала, чи взяти собі зелене, чи червоне, чи жовтогаряче”* [8, 25]. Дівчина спочатку з гідністю повела себе з паном, коли той її ущипнув, але *“...червоні розкішні квіти, розкидані по зеленому полі, її втихомирили”* [Там само]. Василина, наголошує автор, *“...дуже любила квітки, стрічки та гарні матерії, а в батька не було за що справляти та вбиратись”* [8, 26].

А повертаючись додому з буряків, вона думала лише проте, як *“...заробить грошей, та купить собі десять разків доброго намиста, справить червоні чоботи, накупує нових квіток та стрічок, та так вберуся, що всі хлопці на селі подуріють”* [8, 27].

Отже, Василина прагнула завдяки одягу звернути до себе увагу чоловіків та ще й не просто звернути, а довести їх до “одуріння”. А менше всього її хвилювало те, що батькові немає чим заплатити за подушне. Багате вбрання стає для дівчини стає метою життя, заради якого вона готова працювати в нахабного Ястшембського.

А пан Ястшембський спокушає Василину гарним вбранням, про яке дівчина тільки мріяла: *“...червоні чоботи, чудовий керсет, весь в маківках та в рожках, нова спідниця. Для неї здалося, що вона бачить в дзеркалі якийсь чудовий куц, весь в квітках, од верху до самого низу...”* [8, 29]. Та дівчина ледве стримується від таких спокус, знаходить в собі сили відмовитись від вбрання. Спокусивши Василину гостинцями з Києва: *“...вінками на голову з рож, перемішаними золотими та срібними квітками, парчовими стрічками, матерією на керсет з шовковими червоними квітами, ще й новими червоними чоботами”* [8, 43], пан дочекався від неї оспідчення в любові.

Отже, автор увів до переліку гостинців пана для Василяни “*парчові стрічки*”, які в ХІХ ст. носили лише панянки.

Василяна зажила в пана як у раю. Дівчина ходила вже у “*...розкішному вінку з червоних та жовтих рож з золотими серединками. Над самим лобом блищав рядок квіток з парчових золотих та срібних стьожок. Тонка біла сорочка була чудово вишита од плечей до самих ліктів. Шия гнулась од намиста й дукачів...*” [8, 44].

А коли на Різдво дівчина приїхала до батьків одягнута як пані, насторожені батьки відмовляли її йти знову до пана. Та Василяна на все те відповідала: “*А де ж я наймуся? У мене нема кожуха, нема й доброї свити...*” [8, 56]. Їй стали немілі рідні стіни після того, як мати запропонувала піти попрацювати на буряках і заробити собі на кожух. Вона почала соромитись батьків та своїх сестер.

Поступово Василяна втратила почуття до пана Ястшембського, а тому від його подарунків стала відмовлятися.

Зовсім іншим стає ставлення Василяни до одягу, коли вона приходить працювати на суконну фабрику, змінюється й її костюм. Для того, щоб вижити і не вмерти від голоду, вона готова була продати будь-яку спідницю, аби наїстися. Отже, поступово фанатичне ставлення Василяни до одягу зникає, все слабшає її бажання мати дорогий одяг. А тому дівчина роздарила свій одяг подругам, а сама носила картату хустку та синю з білими квітками спідницю.

Часто вдаючись до пиятики, Василяна не доглядала за своїм вбранням. П’яною, в мокрій та брудній одежі, підібрав її Іван Михалчевський. Одіж на дівчині була така брудна, що страшно було “*показуватись людям на очі*”. Та дбайливе ставлення до неї матері Михалчевського відродило Василяну до життя. Вона стала чепуритися, одягатися чисто й скромно.

Отже, фанатичне ставлення до одягу як до засобу, за допомогою якого можна привернути увагу чоловіків, вже більше не цікавило Василяну. Бажання Івана жити заради неї, незважаючи на її минулу поведінку, допомогло дівчині змінити своє ставлення не тільки до одягу, а й до життя взагалі. Та й врешті-решт Василяна зайняла те соціальне положення, до якого хоча б за допомогою одягу прагнула дорівнятися.

У змалюванні жіночого одягу решти персонажів твору письменник звертає увагу переважно на вікову та соціальну функції одягу.

Так, представляючи матір Михалчевського, письменник зазначає, що “*...убрання на ній було, як на простих сільських молодиях. Тільки широкий виклад, частий комір перкальової сорочки, хустка на шії, хустка на голові, зав’язана просто без очіпка одрізняли її од сільських молодичь*” [8, 120].

І. Нечуй-Левицький подає опис одягу такої соціальної категорії, як бурлачки. Так, Марія та Василяна мали “*...святкову та буденну одягу*” [8, 102], що свідчить про їхні матеріальні можливості, незважаючи на приналежність до такої соціальної категорії, як бурлаки. Бурлачки, йдучи на танці, одягалися так, що виглядали, як “писанки”: “*...Марія була зав’язана чудовою здоровою хусткою з синіми торочкам, у білій катанці, в жовтих чоботах. Намисто червоніло на білій свиті, як пучки калини, й кидало свіжий рожевий світ на гарне бліде лице... За Марією вийшла Василяна в чорній свиті, червоній спідниці з зеленими квітами. На хвастусі червоніли маківки, неначе блищав жар у печі*” [8, 106]. Але через пияцтво поступово дівчата припинили доглядати за своїм одягом.

Із часом Марія стала втрачати свою красу, а душевна пустка яскраво проглядалась у її манері одягатись: “*...вона зав’язалась чорною хусткою, вбралась у чорний керсет,*

попродала намиста й квітчасті хустки” [8, 150]. Отже, кольорова гама одягу цієї молодиці змарніла, як і сама Марія.

Порівняно з жіночим костюмом І. Нечуй-Левицький набагато менше приділяє уваги чоловічому. Та все ж письменник не оминув соціальну та вікову функції, представляючи одяг чоловіків.

Так, пан Ястшембський хоч і “вбрався в панську одягу”, але поведив себе грубо, брутально. Тобто одяг цього чоловіка зовсім не прикрашав, а навпаки підкреслював його невихованість та розпущеність.

Письменник звертає увагу на одяг ще одного персонажа твору – столяра Івана Михалчевського. Святково одягався Іван тоді, коли йшов до церкви: “Він надів синій жупан з фабрицького сукна, підперезався зеленим поясом. На йому були широкі штани по жовтому полю з темно-червоними, кров’яного кольору вузькими стружками, пасові чоботи на колодочках. Круглий чорний повстяний бриль прикривав чорне, як смола, волосся, з проділом збоку...” [8, 111]. Отже, цей чоловік добре знав, куди і як треба одягатися.

Описуючи одяг бурлаків, І. Нечуй-Левицький зазначає: “...ходили в чорних свитках та шапках” [8, 106]. У чоловіків-бурлаків, на відмінну від жінок, одяг так чітко не диференціювався на святковий та буденний.

Таким чином, чоловічий стрій XIX ст. у повісті представлено у двох різних соціальних категоріях – панства та бурлаків. Відповідно, у цих соціальних верств він виконує різні функції. Так, для панства є засобом приниження інших людей, можливості показати своє зверхнє ставлення до соціально залежних прошарків.

У повісті “Бурлачка” І. Нечуй-Левицький описуючи жіночий стрій XIX ст., особливо детально зупинився на двох функціях одягу – соціальній та віковій.

Через ставлення героїні до одягу письменник розкриває шлях Василини від духовної деградації до духовного прозріння. Фанатичне ставлення до одягу поступово змінюється на байдуже. Жінка-бурлачка заради куска хліба ладна віддати будь-який одяг, який колись був такий бажаний для неї.

І. Нечуй-Левицький, описуючи жіночий одяг, диференціює його за віковими категоріями, намагається підібрати такий одяг персонажеві, який був би доповнював або підкреслював внутрішній стан жінки. Так, Марія відмовляється від кольорового костюму, а з віком віддає перевагу чорному кольору одягу.

Чоловічому костюмові автор повісті приділив значно менше уваги ніж жіночому, але в повісті представники двох різних соціальних категорій: пан Ястшембський та столяр Іван мають не тільки відмінний одяг, а й по-різному ставляться до нього. Так, панську брутальність не прикрашає дорогий одяг.

Змальовуючи чоловічий та жіночий стрій XIX ст., І. Нечуй-Левицький чітко передав його складові елементи, кольори, призначення та функції.

Український народний костюм XIX ст., що представлений І. Нечуєм-Левицьким у повісті “Бурлачка”, має дві чітко визначені функції: соціальну та вікову.

Носії народного строю добре знають, де, коли і що можна і треба одягнути. Жінки-бурлачки мають святковий та буденний одяг. У чоловіків такої диференціації в повісті не помічено.

Особливе значення має одяг для героїні повісті – бурлачки Василини. Фанатичне захоплення одягом і бажання за допомогою нього одурювати чоловіків змінюється тим, що Василина усвідомила: ані багаті дукачі, ані дорогі спідниці ніколи не принесуть їй справжнього щастя. Одяг, через який вона мусила морально деградувати, став їй

ненависний. Письменник крок за кроком підводив Василю до відмови від дорогого, а головне, не так вже й характерного для її соціального стану (сільської дівчини) одягу.

Помітно змінюється манера одягу бурлачки Марії. Чорний колір скромного одягу переважає з віком у жінки. Марія теж проходить нелегкий шлях від простого бажання мати дорогий одяг для того, щоб привертати увагу протилежної статі до необхідності одягатися просто й невиразно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васіна О. Літопис Українського одягу. – К.: Юніверс, 2002.
2. Кожоляно Я. Буковинський традиційний одяг. – Чернівці: ЧДПУ, 1994.
3. Козлов А, Козлов Р. Літературознавчі дослідження в школі. – Кривий Ріг: КДПУ, 2002. – 28 с.
4. Коровицький О., Тканко З. Моделювання костюма в Україні ХХ століття. – Львов: Світ, 2000.
5. Матейко К. Український народний одяг: Етнографічний словник. – К.: Либідь, 1996. – 196 с.
6. Матейко К. Український народний одяг. – К.: Либідь, 1997.
7. Назви одягу та взуття Правобережного Полісся / Під ред. Н.Никончука. – Житомир: ЖДПУ, 1995.
8. Нечуй-Левицький І. Твори: У 2 т. – Т. 2.: Повісті та оповідання. – К.: Наукова думка, 1986. – С. 6-153.
9. Ніколаєва Т. Історія українського костюма. – К.: Знання, 1996.
10. Український народний одяг ХVІ – на початку ХІХст. в акварелях Ю. Глогівського / Автор та упорядник: Д. Крававич, Г. Стельмашук. – К., 1998.
11. Українське народознавство: Навч. посібник / За ред. С.П. Павлюка. – К.: Знання, 2004. – 570 с.

УДК 070.1 : [94 : 37.017]

ПЕРІОДИЧНА ПРЕСА ЯК ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Лобода С.М., к. пед. н., доцент, докторант

Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка

У статті розглядаються основні теоретичні проблеми звернення до періодичної преси як до джерела історико-педагогічного дослідження.

Ключові слова: джерело, періодична преса, педагогічна періодична преса.

Лобода С.М. ПЕРИОДИЧЕСКАЯ ПРЕССА КАК ИСТОЧНИКОВАЯ БАЗА ИСТОРИКО-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ / Луганский национальный педагогический университет имени Тараса Шевченко, Украина.

В статье рассматриваются основные теоретические проблемы обращения к периодической прессе как источниковой базе историко-педагогического исследования.

Ключевые слова: источник, периодическая пресса, педагогическая периодическая пресса.